

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

30 päivänä kesäkuuta 2016*

Ennakkoratkaisupyyntö — Asetus (EY) N:o 543/2008 — Maatalous — Yhteinen markkinajärjestely — Kaupan pitämisen vaatimukset — Valmiiksi pakattu siipikarjanliha — Velvollisuus esittää kokonaishinta ja painoysikköhinta valmispakkauksessa tai siihen kiinnitetyssä merkinnässä — Euroopan unionin perusoikeuskirja — 16 artikla — Elinkeinovapaus — Oikeasuhteisuus — SEUT 40 artiklan 2 kohdan toinen alakohta — Syrjintäkielto

Asiassa C-134/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sächsisches Oberverwaltungsgericht (Saksin osavaltion ylin hallintotuomioistuin, Saksa) on esittänyt 24.2.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 19.3.2015, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Lidl GmbH & Co. KG

vastaan

Freistaat Sachsen,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit C. Toader (esittelevä tuomari), A. Rosas, A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: M. Bobek,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.1.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Lidl GmbH & Co. KG, edustajinaan A. Pitzer ja M. Grube, Rechtsanwälte,

— Freistaat Sachsen, asiamiehenään I. Gruhne,

— Euroopan komissio, asiamiehinään B. Schima ja K. Skelly,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.3.2016 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä siipikarjanlihan kaupan pitämisen vaatimusten osalta 16.6.2008 annetun komission asetuksen (EY) N:o 543/2008 (EUVL 2008, L 157, s. 46) 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan pätevyyttä.
- 2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Lidl GmbH & Co. KG, joka on vähittäiskauppayritys, ja Freistaat Sachsen (Saksin osavaltio, Saksa) ja joka koskee edellä mainitussa säännöksessä säädettyä velvollisuutta esittää valmiiksi pakatun tuoreen siipikarjanlihan vähittäismyynnissä kokonaishinta ja painoysikköhinta valmispakkauksessa tai siihen kiinnitetyssä merkinnässä (jäljempänä merkintävelvollisuus).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 SEUT 39 artiklassa määritellään yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteet. SEUT 41 artiklan johdanto-osan b alakohdan mukaan kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi on muun muassa määrätty yhteisistä toimista joidenkin tuotteiden kulutuksen edistämiseksi.
- 4 Siipikarjanliha-alan yhteisestä markkinajärjestelystä 29.10.1975 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2777/75 (EYVL 1975, L 282, s. 77) 2 artiklassa säädettiin, että yhteisö voi toteuttaa toimenpiteitä, joilla pyritään muun muassa edistämään tiettyjen tuotteiden kaupan pitämistä tai parantamaan niiden laatua. Kaupan pitämisen vaatimukset voivat koskea muun muassa pakkaamista, esillepanoa ja merkintää.
- 5 Tietyistä siipikarjan kaupan pitämisen vaatimuksista 26.6.1990 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1906/90 (EYVL 1990, L 173, s. 1) otettiin käyttöön erityisiä merkintöjä koskevia sääntöjä, joihin kuului velvollisuus esittää valmispakkauksessa tai siihen kiinnitetyssä merkinnässä kokonaishinta ja painoysikköhinta ja joita sovellettiin valmiiksi pakatun tuoreen siipikarjanlihan vähittäismyynnissä.
- 6 Kyseisen asetuksen johdanto-osan toisessa perustelukappaleessa todettiin seuraavaa:
”tällaiset vaatimukset voivat osaltaan parantaa siipikarjanlihan laatua ja siten helpottaa kyseisen lihan myyntiä; tämän vuoksi on tuottajien, alan toimijoiden ja kuluttajien edun mukaista soveltaa kaupan pitämisen vaatimuksia ihmisravinnoksi soveltuvaan siipikarjanlihaan.”
- 7 Kyseisen asetuksen 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädettiin seuraavaa:
”Valmiiksi pakatun siipikarjanlihan pakkauksessa tai siihen kiinnitetyssä merkinnässä on esitettävä lisäksi seuraavat tiedot:
--
b) tuoreen siipikarjanlihan kokonaishinta ja painoysikköhinta vähittäismyynnissä.”
- 8 Asetus N:o 2777/75 kumottiin maatalouden yhteisestä markkinajärjestelystä ja tiettyjä maataloustuotteita koskevista erityissäännöksistä 22.10.2007 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1234/2007 (yhteisiä markkinajärjestelyjä koskeva asetus) (EUVL 2007, L 299, s. 1). Viimeksi mainitussa yhdistetään yhtenäisiin puitteisiin 21 yhteistä markkinajärjestelyä, jotka kattavat eri tuotteita tai tuoteryhmiä. Kuten asetuksen johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta

ilmenee, siinä tehty ”yksinkertaistaminen ei saisi vaarantaa vuosien mittaan [yhteisen maatalouspolitiikan] yhteydessä tehtyjä poliittisia päätöksiä”. Asetuksen johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa korotetaan markkinoiden vakauttamisen tavoitetta ja tavoitetta taata maatalousväestölle kohtuullinen elintaso eri interventiovälinein huomioiden samalla kunkin alan erilaiset tarpeet ja eri alojen riippuvuus toisistaan.

- 9 Siipikarjanlihan osalta on todettava, että asetuksen N:o 1234/2007 121 artiklan johdanto-osan e kohdan iv alakohdassa annetaan Euroopan komissiolle toimivalta antaa ”säännöt, jotka koskevat lopulliselle kuluttajalle tarkoitettua siipikarjanlihaa seuraavissa kaupallisissa asiakirjoissa, merkinnöissä, esillepanossa ja mainonnassa esitettäviä lisämerkintöjä sekä [myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.3.2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2000/13/EY [(EYVL 2000, L 109, s. 29)] 3 artiklan 1 kohdan 1 kohdassa tarkoitettu myyntinimike”.
- 10 Asetuksen N:o 543/2008 johdanto-osan ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, että koska ”eräitä asetuksen N:o 1906/90 säännöksiä ja velvoitteita ei ole sisällytetty asetukseen N:o 1234/2007”, asetuksessa N:o 543/2008 on annettu asianmukaisia säännöksiä, ”jotta varmistetaan yhteisen markkinajärjestelyn ja erityisesti kaupan pitämistä koskevien vaatimusten moitteettoman toiminnan jatkuminen”.
- 11 Asetuksen N:o 543/2008 johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”Kuluttajalle on annettava riittävästi yksiselitteistä ja puolueetonta tietoa kaupan pidettävistä tuotteista, ja tuotteiden vapaa liikkuvuus yhteisössä on taattava, minkä vuoksi olisi varmistettava, että siipikarjanlihan kaupan pitämisen vaatimuksissa otetaan mahdollisimman paljon huomioon tiettyjen tuotteiden pakkaamista valmispakkauksiin painon tai tilavuuden mukaan koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.1.1976 annetun neuvoston direktiivin 76/211/ETY [(EYVL 1976, L 46, s. 1)] säännökset.”
- 12 Kyseisen asetuksen 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan sanamuoto vastaa asetuksen N:o 1906/90 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan sanamuotoa.
- 13 Vaikka asetus N:o 1234/2007 puolestaan kumottiin maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta 17.12.2013 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1308/2013 (EUVL 2013, L 347, s. 641), sen muna- ja siipikarjanliha-alan tuotteiden kaupan pitämisen vaatimuksia koskevia säännöksiä sovelletaan siihen saakka, kunnes delegoiduilla säädöksillä vahvistetut vastaavat kaupan pitämistä koskevat säännöt pannaan täytäntöön asetuksen N:o 1308/2013 230 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti.

Saksan oikeus

- 14 Siipikarjanlihan kaupan pitämisen vaatimuksista 22.3.2013 annetun asetuksen (Verordnung über Vermarktungsnormen für Geflügelfleisch) (BGBl. 2013 I, s. 624) 3 §:n 2 momentin 6 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Siipikarjanlihaa ei saa pitää hallussa myyntitarkoituksessa, asettaa myyntiin, toimittaa, myydä tai saattaa muutoin markkinoille, jollei [asetuksen N:o 543/2008] 5 §:n 4 momentissa mainittuja merkintöjä tehdä täysimääräisesti ja asianmukaisesti.”

15 Kyseisen asetuksen 9 §:n 3 momentin 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Se, joka [tämän] asetuksen 3 §:n vastaisesti pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa myyntiin, asettaa myyntiin, toimittaa, myy tai saattaa muutoin markkinoille siipikarjan ruhoja, lihaa tai paloja, toimii kaupallisesta luokasta annetun lain (Handelsklassengesetz) 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tavoin lainvastaisesti.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 16 Kantaja on vähittäiskaupparyitys, jolla on elintarvikehalpakauppoja koko Saksan alueella. Se pitää tietyissä Lampertswalden alueella sijaitseissa myymälöissään kaupan muun muassa valmiiksi pakattua tuoretta siipikarjanlihaa. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan kyseisen tuotteen hintaa ei esitetä suoraan sen pakkauksessa tai siihen kiinnitetyssä merkinnässä vaan se mainitaan hyllyriveihin kiinnitetyissä hintamerkinnöissä.
- 17 Sächsische Landesanstalt für Landwirtschaft (Saksin osavaltion maatalousvirasto, Saksa), josta on tullut Sächsisches Landesamt für Umwelt, Landwirtschaft und Geologie (Saksin osavaltion ympäristö-, maatalous- ja geologian alan virasto) havaitsi tämän hintamerkintäkäytännön eri tarkastusten yhteydessä. Se katsoi, että kyseinen käytäntö oli edellä mainittujen tarkastusten suoritusajankohtana sovelletun asetuksen N:o 1906/90 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan säännösten vastainen.
- 18 Lidl nosti 30.4.2007 Verwaltungsgericht Dresdenissä (Dresdenin hallintotuomioistuim, Saksa) kanteen, jossa se vaati kyseistä tuomioistuinta vahvistamaan, ettei sen hintamerkintäkäytäntö ole – asetuksen N:o 1906/90 5 artiklan 3 kohdan b alakohtaa sisällöltään vastaavaan – asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan säännösten vastainen. Kantaja väitti lähinnä, että kyseiset säännökset ovat ”tehottomia”, koska niillä loukataan suhteettomasti ammatinharjoittamisen vapautta, josta määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 15 artiklan 1 kohdassa tarkasteltuna yhdessä SEU 6 artiklan 1 kohdan kanssa.
- 19 Verwaltungsgericht Dresden hylkäsi 10.11.2010 antamallaan tuomiolla kyseisen vaatimuksen asiakysymyksen osalta.
- 20 Lidl valitti kyseisestä tuomiosta Sächsisches Oberverwaltungsgerichtiin (Saksin osavaltion ylin hallintotuomioistuin, Saksa). Kyseinen tuomioistuin katsoo, että asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohtaa sovelletaan pääasian kantajaan ja että sen käsiteltävänä olevan asian ratkaisu riippuu kyseisen säännöksen pätevyydestä. Sillä on tämän osalta epäilyjä säännöksen pätevyydestä perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohta ja 16 artikla sekä SEUT 40 artiklan 2 kohdan toinen alakohta huomioiden.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan merkintävelvollisuudella ei puututa pääasian kantajan vapauteen harjoittaa taloudellista toimintaa eikä sen elinkeinovapauteen suhteettomasti ja tavalla, jota ei voida hyväksyä, koska näiden oikeuksien ja vapauksien keskeiseen sisältöön ei puututa. Asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdalla, joka sisältää säännöksiä valmiiksi pakatun tuoreen siipikarjanlihan hintamerkinnöistä, ei nimittäin kielletä kyseisten tuotteiden kaupan pitämistä. Tällä velvoitteella vastataan lisäksi kuluttajansuojan yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on kuitenkin epäilyjä siitä, onko kyseiseen säännökseen perustuva merkintävelvollisuus oikeasuhteinen, koska siitä ei yhtäältä ole säädetty muiden valmiiksi pakattujen tuotteiden, joita ovat esimerkiksi naudan-, sian, lampaan- tai vuohenliha, osalta ja koska toisaalta se merkitsee ylimääräisiä taloudellisia kuluja ja organisatorisia järjestelyjä, joilla rajoitetaan kilpailua.

- 23 Syrjintäkiellon periaatteen osalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sitä, onko tuoreen siipikarjanlihan ja muiden ihmisten käyttöön tarkoitettujen tuoreiden lihojen erilainen kohtelu perusteltua, koska vastaavaa velvollisuutta ei viimeksi mainittujen merkintöjen alalla ole.
- 24 Tässä tilanteessa Sächsisches Oberverwaltungsgericht on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [asetuksen N:o 543/2008] 5 artiklan 4 kohdan b alakohhta SEU 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukainen, kun sitä tarkastellaan yhdessä perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohdan ja 16 artiklan kanssa?
- 2) Onko asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohhta SEUT 40 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukainen?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 25 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohhta, jossa säädetään merkintävelvollisuudesta, pätevä perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohta ja 16 artikla huomioiden.
- 26 Aluksi on todettava, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ja pääasian asianosaiset toki katsovat, että merkintävelvollisuuden pätevyyttä on tutkittava huomioiden perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohta ja 16 artikla, joista edellinen koskee ammatillista vapautta ja oikeutta tehdä työtä ja jälkimmäinen elinkeinovapautta, on kuitenkin todettava, että merkintävelvollisuudella ei rajoiteta jokaisella olevaa perusoikeuskirjan 15 artiklassa määrättyä oikeutta ”harjoittaa vapaasti valitsemaansa ammattia”. Sillä voidaan sen sijaan rajoittaa perusoikeuskirjan 16 artiklassa määrättyä elinkeinovapautta.
- 27 Oikeus elinkeinovapautteen kattaa muun muassa yrityksellä olevan oikeuden voida vapaasti määrätä sen käytettävissä olevista taloudellisista, teknisistä ja rahoituksellisista resursseista sen vastuun rajoissa, joka sillä on omista toimistaan (tuomio 27.3.2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, 49 kohta).
- 28 Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että perusoikeuskirjan 16 artiklalla annettu suoja käsittää samaan artiklaan liittyvien selitysten – jotka on SEU 6 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ja perusoikeuskirjan 52 artiklan 7 kohdan mukaan otettava huomioon perusoikeuskirjaa tulkittaessa – perusteella vapauden harjoittaa taloudellista tai kaupallista toimintaa, sopimusvapauden ja vapaan kilpailun (tuomio 22.1.2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, 42 kohta ja tuomio 17.10.2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, 25 kohta).
- 29 Asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdassa säädetyllä merkintävelvollisuudella voidaan rajoittaa tämän elinkeinovapauden harjoittamista, koska tällaisella velvollisuudella rajoitetaan sen adressaatin käytettävissä olevien resurssien vapaata käyttämistä, sillä adressaatti veloitetaan toteuttamaan toimenpiteitä, jotka voivat aiheuttaa sille kustannuksia ja joilla voi olla vaikutus sen toimintojen järjestämiseen (ks. vastaavasti tuomio 27.3.2014, UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, 50 kohta).

- 30 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan elinkeinovapaus ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan sitä on arvioitava sen tehtävän perusteella, joka sillä on yhteiskunnassa (ks. mm. tuomio 6.9.2012, *Deutsches Weintor*, C-544/10, EU:C:2012:526, 54 kohta ja tuomio 22.1.2013, *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 31 Kyseisen vapauden harjoittamista voidaan näin ollen rajoittaa, jos – perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaisesti – näistä rajoituksista yhtäältä säädetään lailla ja niissä kunnioitetaan kyseisen vapauden olennaista sisältöä ja jos toisaalta ne suhteellisuusperiaatetta noudattaen ovat tarpeellisia ja niillä vastataan tosiasiallisesti Euroopan unionin tunnustamiin yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin tai tarpeeseen suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.
- 32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että merkintävelvollisuudesta – rajoituksena perusoikeuskirjan 16 artiklassa taatun oikeuden käyttämiseen – säädetään lailla, ja katsoo, että kyseisellä velvollisuudella kunnioitetaan kyseisen oikeuden olennaista sisältöä ja vastataan tosiasiallisesti unionin tunnustamiin yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin eli kuluttajien suojaan, mutta sillä on epäilyjä tällaisen toimenpiteen oikeasuhteisuudesta.
- 33 Tästä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suhteellisuusperiaate edellyttää sitä, että unionin toimielinten säädöksillä, päätöksillä ja muilla toimenpiteillä ei saada ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, eli silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava, eivätkä toimenpiteistä aiheutuvat haitat saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden (ks. tuomio 12.7.2001, *Jippes ym.*, C-189/01, EU:C:2001:420, 81 kohta ja tuomio 22.1.2013, *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 50 kohta).
- 34 Unionin tuomioistuin on lisäksi jo katsonut, että elinkeinovapautteen voidaan puuttua moninlaisilla julkisen vallan toimilla, joilla voidaan yleisen edun nimissä rajoittaa taloudellisen toiminnan harjoittamista (tuomio 22.1.2013, *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 46 kohta).
- 35 Käsiteltävässä asiassa on todettava ensinnäkin asianomaisen unionin säännösten tavoitteista, että – kuten asetuksen N:o 1906/90 johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta ilmenee – kaupan pitämisen vaatimukset siipikarjanliha-alalla parantavat osaltaan kyseisen lihan laatua ja helpottavat sen myyntiä tuottajien, alan toimijoiden ja kuluttajien edun mukaisesti. Kyseisen asetuksen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa korostetaan lisäksi kuluttajien etua siihen, että varmistetaan näiden riittävä tiedonsaanti muun muassa merkinnöistä, mainonnasta, käytettävää jäähdytysmenetelmää koskevista merkinnöistä ja siipikarjan tuotantotapaa koskevista merkinnöistä.
- 36 Nämä tavoitteet toistetaan asetuksella N:o 543/2008, jonka johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa tuodaan esiin tarve antaa kuluttajalle riittävästi yksiselitteistä ja puolueetonta tietoa kaupan pidettävistä tuotteista.
- 37 Edellä esitetystä seuraa, että asianomaisen unionin säännösten tärkeimmät tavoitteet koskevat sekä tuottajien ja siipikarjanliha-alan – tuore siipikarjanliha mukaan lukien – toimijoiden tulotason kohentamista että kuluttajansuojaa, ja ne ovat unionin primaarioikeudessa tunnustettuja yleisen edun mukaisia tavoitteita.
- 38 Toiseksi on todettava siitä, voidaanko merkintävelvollisuudella taata edellä mainittujen tavoitteiden toteuttaminen, että lainsäätäjä saattoi katsoa, että kyseisellä velvollisuudella voidaan yhtäältä taata se, että kuluttajat saavat luotettavaa tietoa pakkauksessa olevien tietojen ansiosta, ja sillä voidaan toisaalta saada kuluttaja ostamaan siipikarjanlihaa, mikä parantaa kyseisen tuotteen kaupan pitämisen näkymiä ja kohentaa näin ollen tuottajien tulotasoa.

- 39 Tällaisen säännösten tarpeellisuudesta on todettava, että unionin lainsäätävä saattoi oikeutetusti katsoa, että säännöstöllä, jossa säädetään yksinomaan hinnan merkitsemisestä hyllyriveihin, ei voida saavuttaa määriteltyjä tavoitteita yhtä tehokkaasti kuin asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdalla, koska yksinomaan mainitsemalla kokonaishinta ja painoyksikköhinta sellaisten tuotteiden tapauksessa, joiden pakkausyksiköt eivät voi olla samanpainoisia, voidaan taata se, että kuluttaja saa riittävät tiedot. Tavoitellut päämäärät huomioiden tällainen velvollisuus ei lisäksi vaikuta kohtuuttomalta varsinkaan, kun asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdassa säädetty velvollisuus mainita kokonaishinta ja painoyksikköhinta on vain yksi seikoista, jotka on kyseisen säännöksen mukaan mainittava valmispakkauksessa tai siihen kiinnitetyssä merkinnässä.
- 40 Pääasian kantajan elinkeinovapauteen puuttuminen on käsiteltävässä asiassa näin ollen oikeassa suhteessa tavoiteltuihin päämääriin nähden.
- 41 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että ensimmäisen kysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka vaikuttaisivat asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan pätevyteen, kun otetaan huomioon perusoikeuskirjan 16 artiklassa määrätty elinkeinovapaus.

Toinen kysymys

- 42 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohta pätevä, kun otetaan huomioon SEUT 40 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätty syrjäintäkiellon periaate.
- 43 Tämä kysymys esitetään siitä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämästä syystä, että ihmisten käyttöön tarkoitettujen muiden tuoreen lihan luokkien, joita ovat esimerkiksi naudan-, sian-, lampaan- ja vuohenliha, osalta ei ole olemassa samankaltaista velvollisuutta hintamerkintöjen alalla.
- 44 Tästä on muistutettava, että syrjäintäkiellon periaate kuuluu unionin oikeuden yleisiin periaatteisiin ja se on ilmaistu maatalouden alalla SEUT 40 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa (ks. tuomio 14.3.2013, Agrargenossenschaft Neuzelle, C-545/11, EU:C:2013:169, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kyseisen artiklan sanamuodosta ilmenee, että tässä määräyksessä kielletään kaikenlainen unionin tuottajien ja kuluttajien välinen syrjintä.
- 45 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kyseistä periaatetta ei sovelleta vain tuottajiin ja kuluttajiin vaan myös kaikkiin muihin talouden toimijoiden ryhmiin, joita yhteinen markkinajärjestely koskee ja joita ovat esimerkiksi ne, jotka pitävät kaupan tuoretta siipikarjanlihaa tai muun tyyppistä tuoretta lihaa (ks. vastaavasti tuomio 5.10.1994, Saksa v. neuvosto, C-280/93, EU:C:1994:367, 68 kohta).
- 46 Syrjäintäkiellon periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla ja että erilaisia tilanteita ei kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. vastaavasti tuomio 6.12.2005, ABNA ym., C-453/03, C-11/04, C-12/04 ja C-194/04, EU:C:2005:741, 63 kohta sekä tuomio 14.3.2013, Agrargenossenschaft Neuzelle, C-545/11, EU:C:2013:169, 42 kohta).
- 47 Tämän periaatteen noudattamista koskevan valvonnan laajuuden osalta on muistutettava, että unionin lainsäätäjällä on maatalouden alalla laaja harkintavalta. Valvoessaan toimenpiteen laillisuutta tuomioistuimen on näin ollen tutkittava ainoastaan, sisältyykö kyseessä olevaan toimenpiteeseen ilmeinen virhe, onko harkintavaltaa käytetty väärin tai onko kyseessä oleva viranomaisen selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajat (tuomio 14.3.2013, Agrargenossenschaft Neuzelle, C-545/11, EU:C:2013:169, 43 kohta).
- 48 Käsiteltävässä asiassa tuotteet, joiden osalta ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on epäilyjä asianomaisen säännösten syrjimättömästä luonteesta, kuuluvat maatalouden eri aloihin.

- 49 SEUT 40 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään tämän osalta erilaisista keinoista, joita voidaan käyttää SEUT 39 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. On lisäksi todettava, kuten asetuksesta N:o 1234/2007 ilmenee, että kullakin yhteisellä markkinajärjestelyllä on omat ominaispiirteensä. Tästä seuraa, että markkinoiden eri alojen sääntelemiseksi käytettyjen teknisten keinojen vertaileminen ei voi olla pätevä perusta sen väitteen toteennäyttämiseksi, että erilaisia tuotteita, joihin sovelletaan erilaisia sääntöjä, on kohdeltu eri tavalla (ks. vastaavasti tuomio 28.10.1982, Lion ym., 292/81 ja 293/81, EU:C:1982:375, 24 kohta).
- 50 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että toisen kysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka vaikuttaisivat asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan pätevyyteen, kun otetaan huomioon SEUT 40 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätty syrjintäkiellon periaate.

Oikeudenkäyntikulut

- 51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto), on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka vaikuttaisivat neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä siipikarjanlihan kaupan pitämisen vaatimusten osalta 16.6.2008 annetun komission asetuksen (EY) N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan pätevyyteen, kun otetaan huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 16 artiklassa määrätty elinkeinovapaus.**
- 2) **Toisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka vaikuttaisivat asetuksen N:o 543/2008 5 artiklan 4 kohdan b alakohdan pätevyyteen, kun otetaan huomioon SEUT 40 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa määrätty syrjintäkiellon periaate.**

Allekirjoitukset